

Sudan Cumhuriyeti Büyükelçiliđi
Ankara

Sudan'daki Yatırım Ortamı ve İş Olanakları

Hazırlayan: Abdelgader ABDALLA*
Sunan: Dr. Mutrif SIDDIG**
Çeviren: Ufuk TEPEBAŞ

1- Temel Bilgiler:

Konum:

Afrika bölgesinin kuzeydoğusunda yer alan Sudan'ın dokuz ülkeyle sınırı bulunmaktadır. Bu ülkelerden Mısır kuzeyde, Libya kuzeybatıda, Çad ve Orta Afrika Cumhuriyeti batıda, Kongo Demokratik Cumhuriyeti güneybatıda, Uganda ve Kenya güneyde, Etiyopya ve Eritre ise doğuda yer almaktadırlar. Ayrıca Sudan'ın Kızıldeniz bağlantısından Suudi Arabistan Krallığı ile de sınırı bulunmaktadır.

Yüzölçümü:

Sudan sahip olduğu 2,5 milyon km² yüzölçümü ile bu bakımdan Afrika'nın en büyük ülkesidir. Türkiye'nin de yaklaşık üç katı büyüklüğünde yüzölçümü bulunan Sudan, dünya sıralamasında ise bu kategoride onuncu sırada yer almaktadır.

İklimsel Özellikler:

Sudan'ın iklimsel özelliklerine bakıldığında, ülkenin kuzeyinde kurak bir iklim görülmektedir. Düz alanların bulunduğu merkezde görülen yağışlar iklimi yumuşatmakta, güneyde ise yağışların bol ve düzenli olarak görüldüğü ekvatorial bir iklime rastlanmaktadır. Sıcaklık dağılımına bakıldığında ise yaz aylarının en sıcak günlerinde sıcaklık 45 dereceye kadar çıkarken, kışları ise en düşük sıcaklık 6 derece olmaktadır.

Nüfus:

Merkezi İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, 2005 yılı itibariyle ülkenin nüfusu 35,5 milyona ulaşmıştır. Nüfusun yıllık artış hızı ise %2,53 olarak kayıtlarda yer almaktadır.

Dil:

Sudan'ın resmi dili Arapça olmakla birlikte, ülkenin hemen her kesiminde çoğunlukla kullanılmaktadır. İngilizce ise ülkenin güneyinde ve iş yaşamında kullanılmaktadır.

*Sudan Elçilik Danışmanı

**Sudan Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı

2- Yönetim Biçimi:

Parlamentar siyasi sisteme sahip olan Sudan'da çok partili bir siyasi yaşam mevcuttur. Federal bir sistemi benimsemiş olan Sudan'da her birinin yerel yönetimi ve parlamentosu bulunan 26 eyalet yer almaktadır.

Hükümet ile Sudan Halk Kurtuluş Hareketi arasında yapılan "Kapsamlı Barış Anlaşması" (CPA), 2005 yılının Ocak ayında Kenya'da yapılan görüşmeler sonrası sonuçlandırılmış ve yine aynı yılın Temmuz ayında "ulusal birlik" yönetimi oluşturulmuştur.

Afrika Birliği'nin arabuluculuğu vasıtasıyla geçtiğimiz ay Nijerya'nın başkenti Abuja'da gerçekleştirilen toplantıda Darfur konusunda da barışçı bir çözüm sağlanırken, bölgenin kalkınmasına yönelik olarak yapılan düzenlemeler vakit geçirilmeden uygulamaya konulmuştur.

3- Sudan'ın Ulusal Kaynakları:

Tarım:

Sudan öz kaynaklar açısından oldukça zengin bir ülke olmakla birlikte ülkenin tarım, hayvancılık ve madencilik alanlarındaki göstergelerine de değinmekte yarar olduğunu düşünüyorum. Bu doğrultuda;

- Ülkedeki tarıma yönelik ekilebilir alan 84 milyon hektarı aşmaktadır. Ancak günümüzde bunun yalnızca 12,6 milyon hektarlık alanından yararlanılmaktadır. Şu hususu da gözden kaçırmamakta yarar vardır ki; Sudan tüm dünyada Avustralya ve Kanada ile birlikte kendi öz kaynakları ile ihtiyaçlarını karşılama kapasitesine sahip üç ülkeden biridir.
- Ülkedeki su kaynakları muazzam düzeydedir. (Yağmur suları, nehirler, yar altında ve yüzeyde bulunan sular vasıtasıyla ülke bu konuda oldukça zengindir.)

1959 tarihli "Nil Havzası Su Anlaşması"na göre;

Sudan'ın Nil Havzası'ndaki kullanım payı yıllık 18,5 milyar metreküptür. Fakat günümüz itibariyle bu payın yalnızca 12,2 milyar metreküplük bir kısmının kullanıldığı görülmektedir. Mevsimlik olarak toplam su akışı ise 3,3 milyar metreküp civarındadır. Sudan'da bulunan yeraltı su kaynakları yaklaşık olarak 15,2 milyar metreküp suya tekabül etmektedir.

Sudan'daki hayvancılığa bakıldığında ise bu alandaki rakamın 2002 verilerine göre 132 milyondan fazla olduğu tahmin edilmektedir (koyun, inek ve deve gibi küçükbaş ve büyükbaş hayvanlar). Ülkedeki otlak alanlar ise tahminen 1050 milyon hektar alanı bulmaktadır.

Sudan sahip olduğu farklı ve zengin kaynaklar açısından madencilik alanında da oldukça iyi bir konumda bulunmaktadır. Bu alanda Sudan'ın günümüzdeki ihracatına baktığımızda günlük 500 bin varil ham petrol ihraç ettiği görülmektedir. 2007 yılının sonunda ise söz konusu rakamın 1 milyon varile kadar çıkacağı tahmin edilmektedir.

Sudan 2004 yılında 6 ton 673 kg, 2005 yılında ise 8 ton 517 kg altın ihraç etmiştir. Bunların yanı sıra demir, bakır, gümüş, kömür ve diğer birçok maden türü açısından Sudan'ın muazzam ölçüde rezervleri bulunmaktadır.

4- Sudan'daki Yatırım Ortamı:

Sudan, Afrika bölgesinde ve Arap dünyasında yatırım konusunda en iyi ve en cömert teşvik kanunlarına sahip olan ülkedir. Sudan'ın bu özelliği yatırımcılara çok önemli teşviklerin sağlanmasını beraberinde getirirken, yatırımın özendirilmesi amacıyla girişimcilere çok sayıda teminat verilmektedir. Bunların bazılarını ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

- a- Stratejik projelerde on yıllık, yarı stratejik olarak nitelendirilen projelerde ise beş yıllık vergi muafiyetlerin sağlanması,
- b- Yatırım projeleri için arazi tahsisi,
- c- Hammadde ithalatı,
- d- Sermayelerin ve karların yatırımcıların ülkelerine dönebilmesi konusunda garanti,
- e- Projelere el koyulmaması ya da bunlar üzerinde kamulaştırma yetkisinin kullanılmaması.

Sudan ticaret alanında birçok bölgesel ve uluslararası kuruluşun da üyesi konumundadır. Örneğin; COMESA ve Arap Serbest Ticaret Bölgesi gibi. Sudan, yine Afrika ve Asya'nın büyük pazarlarında çok sayıda serbest ticaret anlaşmasına sahiptir.

Sudan, yatırım alanına ilişkin olarak şu uluslararası anlaşmalara taraftır:

- “Arap devletleri ve Diğer Devletlerarasındaki Çatışmaların Önlenmesine Yönelik 1965 tarihli Barış Anlaşması.”
- “İslam Konferansı Örgütü'ne Üye Devletler için Genel Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması.”

- “Yatırım Garantisine İlişkin Arap İşbirliği” üyeliği.
- “Uluslararası Çok Taraflı Yatırım Garantisi Ajansı” (MIGA) üyeliği.

Sudan ve Türkiye, çifte vergilendirmenin önlenmesine ilişkin anlaşma prosedürlerin onaylanmasına ilişkin protokolü tamamlamışlardır. Bu anlaşma her iki ülkenin de bu konuda daha aktif olmalarını sağlayacaktır.

Türk şirketleri için Sudan’daki yatırıma uygun projelere bakacak olursak bunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. İnşaat sektörü (otoyollar, köprüler, barajlar ve binalar),
2. Tarım sektörü (pamuk ürünleri, ayçiçeği yağı ve şeker kamışı),
3. Gıda işleme (sebze ve meyve),
4. Hayvan ürünleri (et, balık, kümes hayvanları ve süt ürünleri),
5. Tekstil sektörü,
6. Farklı türde makine ve ekipmanların üretimi ya da montajı,
7. Turizm sektörü,
8. Sağlık hizmetleri.

Türkiye’den Sudan’a ihraç edilen mallara baktığımızda ise;

1. Farklı türde makineler (tarımsal, endüstriyel, tıbbi cihazlar, havaalanlarına ve limanlara yönelik gereksinimler, inşaat ekipmanları ve benzeri ürünler)
2. Tarım alanına yönelik olarak çeşitli tohum türleri

Öte yandan Sudan’ın Türkiye’ye ihraç ettiği ürünler:

1. Bitkisel yağlar
2. pamuk ürünleri
3. hurma
4. canlı hayvanlar
5. balık
6. sebzeler
7. meyve türleri

5. Sudan'ın Ekonomik Performansı (2000–2005)

5.1. Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla (GSYİH) Büyüme Oranları:

2000: %8,3
2001: %6,4
2002: %6,5
2003: %6
2004: %7,7
2005: %8

5.2. Doğrudan Yabancı Yatırım Oranları:

2000: 392,2 milyon ABD Doları
2001: 574 milyon ABD Doları
2002: 713,2 milyon ABD Doları
2003: 1,329,2 milyar ABD Doları
2004: 1,511 milyon ABD Doları
2005: 230,4 milyon ABD Doları

5.3. Ortalama Yıllık Enflasyon Oranları:

2000: 8,1
2001: 4,9
2002: 8,3
2003: 7,7
2004: 8,5
2005: 8,5

5.4. Döviz Kuru (Kambiyo Oranları) (ABD doları karşısında Sudan dinarı)

2000: 257,14
2001: 258,35
2002: 263,39
2003: 260,98
2004: 257,91
2005: 245,3
2006 (Mayıs): 225,0

5.5. Ticaret Dengesi

Yıl	2000	2001	2002	2003	2004	2005
İhracat	1,806,7	1,698,7	1,949,1	2,542,2	3,777,8	4,824,3
İthalat	1,366,4	2,024,8	2,179,2	2,536,1	3,586,2	5,946,0
Ticaret Dengesi	440,3	-326,1	-230,1	6,1	191,6	-1121,7

**5.6. Sudan-Türkiye Ticaret Dengesi
(Milyon Dolar)**

Yıl	İhracat	İthalat	Denge	Toplam
2000	4,633	37,662	-33,029	42,295
2001	1,392	54,577	-53,185	55,969
2002	12,405	59,302	-46,897	71,707
2003	7,144	60,599	-53,455	67,743
2004	10,543	102,654	-92,111	113,197
2005	8,049	154,651	-149,605	162,700